

Erbil, Şubat 2012

ORSAM SU ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

ORSAM Water Research Programme

ORSAM

ORSAM Su Araştırmaları Programı kurulduğu tarihten itibaren kapsamı ve içeriği bakımından Türkiye’de başka bir örneği bulunmayan ve dünyada gelişen su gündemini takip etmek amacıyla haftalık olarak hazırlanan ORSAM Haftalık Su Bülteni’ni yayınlamaktadır. Bülten İngilizce olarak yayımlanmakta ve dünya basınında ve Ortadoğu basınında yer alan haberlerin derlenmesi ile hazırlanmaktadır.

ABSTRACT

The ORSAM Water Research Programme, which has been carrying out studies within ORSAM for three years, also publishes reports and analyses to fill the deficiency in Turkey in the field of international water policies. Within ORSAM Water Research programme, 250 analyses in Turkish, 180 analyses in English, 19 reports, 29 interviews and 160 weekly water bulletins have been published between January 2011 and January 2014.

Keywords: *Water policies, Water scarcity, Middle East, Transboundary water*

Dünya'daki ve Türkiye'nin yakın çevresindeki su gündemine ilişkin güncel gelişmelerin ve su politikalarıyla ilgili eğilimlerin izlenmesi, elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ortaya çıkan aydınlatıcı bulguların kamuoyuna ve karar alıcılara sunulması amacıyla ORSAM bünyesinde 1 Ocak 2011'de "ORSAM Su Araştırmaları Programı" kurulmuştur.

ORSAM Su Araştırmaları Programı, uluslararası su politikaları alanında Türkiye'deki eksikliği gidermek amacıyla da raporlar ve analizler yayınlamaktadır. ORSAM Su Araştırmaları programında Ocak 2011 - Ocak 2014 tarihleri arasında 250 Türkçe, 180 İngilizce analiz, 19 adet rapor ve 29 adet söyleşi olmak üzere toplam 478 çalışma üretilmiştir.

ORSAM tarafından yayımlanan aylık yarı akademik "Ortadoğu Analiz" dergisinde 2011 - 2014 yılları arasında su ile ilgili toplam 33 adet makale yayınlanmıştır.

ORSAM Su Araştırmaları Programı kurulduğu tarihten itibaren kapsamı ve içeriği akımından Türkiye'de başka bir örneği bulunmayan ve dünyada gelişen su gündemini takip etmek amacıyla haftalık olarak hazırlanan ORSAM Haftalık Su Bülteni'ni yayınlamaktadır. Bülten İngilizce olarak yayımlanmakta ve dünya basınında ve Ortadoğu basınında yer alan haberlerin derlenmesi ile hazırlanmaktadır.

ORSAM Haftalık Su Bülteni, su konusu ile ilgili çalışmalar yapan akademisyenler, resmi kurum ve enstitüler için güncel bilgiler içeren önemli bir kaynaktır. İngilizce olarak hazırlanan ORSAM Haftalık Su Bülteni bugüne kadar 160 sayı yayınlamıştır.

ORSAM Su Araştırmaları programı çerçevesinde Türkçe ve İngilizce internet sitesinde su konusunda çalışan siyasetçi,

bürokrat, akademisyen, medya mensubu, aydın ve halkla 29 adet söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşilerle uzman görüşlerinin kamoyuna aktarılması sağlanmıştır.

ORSAM, yaptığı saha araştırmaları ile farklılık yaratan bir kurum olarak öne çıkmaktadır. Su Programı olarak da Şubat 2012'de Irak'ta su kaynaklarını ve su kaynakları yönetimi konusunda araştırma yapmak üzere saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması sonucu hazırlanan rapor web sitesi aracılığı ile kamuoyuna sunulmuştur. Saha çalışması sonucu ortaya çıkan analizler, makaleler ve rapor gerek yurtiçi gerekse yurtdışı literatüründe yeni bir bilgi kaynağı olarak da yerini almıştır.

ORSAM Su Araştırmaları Programı, su politikaları konusunda farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretmeyi, etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik edip çeşitlendirmeyi, Türkiye'deki su çalışmaları literatürünün gelişiminin desteklenmesini amaç edinmiştir. ORSAM Su Araştırmaları Programı bu kapsamda, bölge ülkelerinde su çalışmalarıyla ilgili olan akademisyenler, sivil toplum örgütü temsilcileri, bürokratlar, devlet adamları, stratejistler, gazeteciler ve işadamlarının Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, bilgi ve düşüncelerinin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

ORSAM Su Araştırmaları Programı Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri (DSİ), Enerji Bakanlığı, Su Enstitüsü, WWF-Türkiye, NİHAnkara, GİZ Türkiye gibi su konusyla ilgili kurumlarla işbirliği gerçekleştirmiştir ve su programı uzmanları, kurumlara ait hizmet içi eğitimlerde ders vermiştir.

ORSAM Su Araştırmaları Programı Bünyesinde Yapılan Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı				
	2011	2012	2013	Toplam
Analizler (Türkçe)	78	80	88	246
Analizler (İngilizce)	64	44	67	175
Raporlar (Türkçe)	8	6	3	17
Raporlar (İngilizce)	4	3	2	9
Söyleşiler (Türkçe)	18	9	2	29
Söyleşiler (İngilizce)	13	6	-	19
Yürütülen Projeler	-	1	-	1
Ortadoğu Analiz Dergisi Makaleleri	8	10	15	33
Haftalık Su Bülteni	52	52	56	160

Haftalık analizlerin yayımlayan ORSAM Su Araştırmaları Programı önemli konuların derinlemesine incelendiği ve Türkiye'nin sınıraşan sular politikasını etkileme potansiyeline sahip gelişmelerin yer aldığı raporlar da hazırlanmaktadır.

Söz konusu raporlar sırasıyla;

Rapor no	Rapor adı
1	Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi'nin Türkiye'de uygulanması: Ulusal uygulama planı taslağı
2	İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya etkileri
3	Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler
4	Meriç Nehri Havzası Su Yönetiminde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu
5	Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınıraşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi Dostluk Barajı
6	Mekong Nehri Suları Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf
7	Görünmez Stratejik Kaynak: Sınıraşan Yeraltı Suları
8	Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak alanlar ile atıksu arıtımı ve atıksuyun sulama amaçlı olarak tekrar kullanımı
9	Somalî'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı yoksa doğal afet mi ?
10	Türkiye ve Su Çerçeve Direktifine Uyum: Sessiz Ama Mühim Bir Süreç
11	Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı

12	Sınıraşan Akiferler hukuku taslak maddeleri üzerine bir değerlendirme
13	İran'da su kaynakları ve yönetimi
14	"Fayda paylaşımı" kavramı, teorik altyapısı ve pratik yansımaları
15	Irak'ta Su Kaynakları yönetimi
16	Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar
17	ORSAM Su Söyleşileri 2011
18	ORSAM Su Söyleşileri 2012
19	Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınıraşan Sular

ORSAM Su Araştırmaları Programı Raporları

ORSAM Su Araştırmaları Programında 2011'de 10, 2012'de 6 ve 2013'de 3 olmak üzere toplam 19 rapor yazılmıştır. Bu raporlara ilişkin detaylar aşağıda verilmiştir.

2011

1. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi'nin Türkiye'de uygulanması: Ulusal uygulama planı taslağı

EU's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan

Yrd. Doç.Dr. Vakur Sümer, Mart 2011

Bu raporda AB'ye adaylık süreci devam eden Türkiye'nin ulusal mevzuatını Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlaştırma yükümlülüğü altında AB Su Çerçeve Direktifi de uyum çalışmaları süreci değerlendirilmiştir.

2. İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri

A Climate Change From a Security Perspective and Its Effects on the Middle East

İlhan Sağsen, Mart 2011

Bu çalışmada öncelikle iklim değişikliği açıklanmakta, daha sonra güvenlik kavramının değişim süreci ve iklim değişikliğinin Ortadoğu ülkeleri üzerindeki muhtemel etkileri incelenmektedir.

3. Nil Nehri Havzası'nın Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler

Hydropolitical History of Nile River Basin and Recent Developments

Dr. Seyfi Kılıç, Nisan 2011

Bu raporda, 2010 yılı itibariyle Kuzey Afrika'da meydana gelen gelişmeler ve bu sürecin Nil nehri sularının kullanımına etkisi, havzanın da tarihi geçmişi ele alınarak değerlendirilmektedir.

Telaferli Türkmenler, Musul Başkonsoloğu, 2012

4. **Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği Zorunluluğu"**
The Obligation of "International Cooperation" in Meriç (Maritza-Evros) Basin Water Management
Dursun Yıldız, Nisan 2011
Bu raporda, Meriç havzası ve taşkın sorunu, kıyıdaş ülkelerin bu konuda çalışmaları ve işbirliği sürecini AB Su Çerçeve ve Taşkın Direktifi ele alınarak değerlendirilmektedir.
5. **Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınıraşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi Dostluk Barajı**
Turkey-Syria Relations: Asi (Orontes) Friendship Dam as an Example of Cooperation in Transboundary Waters
Dr. Tuğba Evrim Maden, Mayıs 2011
Asi Dostluk Barajı'nın temelini atılması, Türkiye ve Suriye'nin su konusunda birlikte attıkları önemli adımlardan biridir. Bu raporda, bu işbirliğinin iki ülkenin de tarihi ele alınarak gelişim süreci ve bölgeye etkileri değerlendirilmektedir.
6. **Mekong Nehri Suları Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf**
Cooperation And Conflict On The Mekong River Waters
Dr. Seyfi Kılıç, Temmuz 2011
Bu raporda, Mekong Nehri havzası ülkelerinin Mekong Nehri sularının kullanımına dair yaklaşımlarını havzadaki işbirliğinin tarihi ile birlikte değerlendirmektedir.
7. **Görünmez Stratejik Kaynak: Sınıraşan Yeraltı Suları**
The Invisible Strategic Resource: Transboundary Ground Waters
Dursun Yıldız, Özdemir Özbay, Hasan Kırmızıtaş, Temmuz 2011
Bu raporda sınıraşan suların kullanımına ilişkin uluslararası hukukun gelişimi ele alınırken, sınıraşan yeraltı sularının uluslararası su hukuku içerisinde ele alınış biçimi de incelenmiştir.
8. **Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak Alanlar ile Atıksu Arıtımı ve Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak Tekrar Kullanımı**
Constructed Wetlands and Re-Use of Waste Water for the Irrigation in Turkey and Israel
Dr. Ebru Yıldız, Ekim 2011
Atıksu arıtımında, atıksu arıtma tesisleri veya doğal arıtma yöntemleri kullanılmaktadır. Bu raporda yapay sulak alanların atıksu arıtımı ve Türkiye ve İsrail'de yapılmış olan yapay sulak alanlar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.
9. **Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi?**
Somalia's Catastrophic Famine: Political Drought Or Natural One?
Omar Salad, Kasım 2011
Bu raporda Somali'deki açlık sorununun ortaya çıkışı ve daha sonra bu soruna uluslararası toplumun verdi tepki anlatılırken ve bir yandan da Somali'nin içinde bulunduğu karışık ortamına değinmektedir.

ORSAM-RISI, Rus – Türk Münasebetleri: Mevcut Durum ve Perspektifler” Toplantısı, St. Petersburg, Mart 2013

Bangkok, NESAs Toplantısı, 2013

10. Turkey And WFD Harmonization: A Silent, But Significant Process

Türkiye ve Su Çerçeve Direktifine Uyum: Sessiz Ama Mühim Bir Süreç

Yrd.Doç.Dr. Vakur Sümer, Aralık 2011

Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi de uyum çalışmalarında Türkiye'nin karşısına çıkan zorunluluklardan biridir. Bu çalışmada Türkiye'nin Direktifi kendi yasaları ile uyumlaştırma süreci tüm adımlarıyla ele alınmıştır.

2012

11. Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı

Right to Safe Drinking Water and Sanitation

Doç.Dr. Elif Çolakoğlu, Ocak 2012

Bu çalışmada, 2002 yılında (BM) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 29. Oturumu'nda kabul edilen 15 Numaralı Genel Yorum'dan sonra, uluslararası ölçekte su hakkının kabulü yönünde verilen mücadele süreci değerlendirilmiştir.

12. Sınırşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation On The Draft Articles On The Law Of Transboundary Aquifers

Dr. Seyfi Kılıç, Şubat 2012

Bu raporda, birçok hükmü ile tartışmalara neden olan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 11 Aralık 2008 tarihinde 63. Toplantısında kabul edilen Sınırşan Akiferler Hukuku taslak metni ile ilgili değerlendirmeler yer almaktadır.

13. İran'da Su Kaynakları ve Yönetimi

Water Resources and Management in Iran

Dr. Tuğba Evrim Maden, Mart 2012

Bu çalışmada İran'ın su kaynaklarının potansiyeli, geleneksel kanat sistemleri, havzalar arası su transferi deneyimi, İran'ın sınırşan suları ve su kaynakları yönetiminin etkileri değerlendirilmektedir.

14. “Fayda Paylaşımı” Kavramı, Teorik Altyapısı Ve Pratik Yansımaları”

The Concept Of “Benefit-Sharing”, Its Theoretical Background and Practical Reflections

İlhan Sağsen, Nisan, 2012

Bu çalışmada, “fayda paylaşımı” kavramının su konusundaki temel yaklaşımları ve su temelli yaşanan problemlerin çözüm yolu üzerinde durulmuş ve “Fayda Paylaşımı” kavramının pratik yansımaları değerlendirilmiştir.

15. Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi

Water Resources Management in Iraq

Dr. Tuğba Evrim Maden, Dr. Seyfi Kılıç, Mayıs 2012

Uzun süren savaş, işgal ve iç savaş döngüsü Irak'ın su alt yapısını tahrip etmiştir. Ayrıca, Irak'ın karşı karşıya kaldığı temel sorun su kaynaklarının kötü yönetimidir. Bu raporda, Irak'ın su kaynakları ve su yönetimine ilişkin sorunları teknik, politik ve hukuki olarak tartışılmıştır.

16. Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar

Towards the New Water Framework Directive: Notes on Water Draft Law

SARENJ Center, Erbil, 2013

Ankara, Goran Hareketi ile "Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde Siyasal Gelişmeler ve Türkiye ile Iraklı Kürtler Arasındaki İlişkilerin Geleceği" Çalıştayı, 15 Ağustos 2013

Yrd. Doç. Dr. Vakur Sümer, Temmuz 2012

2012'de, Türkiye'nin su yönetim politikasına yeni bir yasal çerçeve kazandırmak amacıyla hazırlanan Su Yasası Taslağı, resmi olmayan kanallar aracılığıyla kamuya duyurulmuştur. Bu rapor, Su Yasası Taslağını (2012) çeşitli boyutlarda incelemektedir.

2013

17. ORSAM Su Söyleşileri 2011

ORSAM Water Interviews 2011

Ocak 2013

Bu raporda ORSAM Su Araştırmaları Programı uzmanları tarafından 2011 yılında Türkiye ve dünyadan su konusunda uzmanlaşmış akademisyenler, uzmanlar ve yöneticiler ile yapılan söyleşiler yer almaktadır.

- **Dursun Yıldız:** "Türkiye Komşularına Su Yönetimi Teknikleri ve Planlaması Konularında Yol Göstermeli"
- **Prof. Dr. Ahmet Şahinöz:** "GAP Ortadoğu'yu Doyurur"
- **Doç. Dr. Ayşegül Kibaroğlu:** "Türkiye ve Suriye Arasında Su Konusundaki İşbirliği Artıyor"
- **Beşinci Dünya Su Forumu Bölgesel Süreç Koordinatörü Hamza Özgüler:** "İstanbul Uluslararası Su Forumu Bölgemizin En Önemli Oluşumlarından Biridir"
- **Prof. Dr. Sencer İmer:** "Ortadoğu'daki Son Gelişmelerde Su Politikalarının Etkisi Dikkatten Kaçırılmamalı"
- **DSİ Genel Müdür Yardımcısı Akif Özkaldı:** "İkinci İstanbul Uluslararası Su Forumu Türkiye'nin Dünyadaki İtibarının İşaretidir"

- **BM Ortak Program Yetkilileri Atilla Uras ve Alper Acar:** "Türkiye'nin Seyhan Havzasındaki İklim Değişikliği Çalışmasında Başarı Örnek Teşkil Edecek"
- **İTÜ İnşaat Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşegül Tanık:** "Artık Havza Bazında Düşünmeye Ve Havza Ölçeğinde Çözümler Aramaya Başladık"
- **Prof. Dr. H. Gonca Coşkun:** "Su Kaynakları Yönetiminde Kadınlar Anahtar Öneme Sahip"
- **Yrd. Doç. Dr. Elif Çolakoğlu:** "Su Hakkı Kağıt Üzerinde Kalmamalı, Uygulamaya da Geçirilmeli"
- **GIZ Türkiye Direktörü Dr. Gülay Yaşın:** "Türkiye'deki Sulak Alanlar Daha İyi Korunmalı"
- **HYDRA Yönetim Kurulu Başkanı Arzu Özyol:** "Türkiye'de Su ve Çevreye Yönelik Karar Mekanizmalarına Kadın Katılımı Son Derece Düşük"
- **Yaşar Yakış:** "Türkiye Dünyaya Sınırşan Sular Kavramını Anlatmak İçin Daha Fazla Çaba Göstermeli"
- **Resmiye Körükçü:** "Yeni Evye Tasarımı ile Her Daire 60 Ton Su Tasarrufu Sağlayabilir"
- **Doç. Dr. Boğaçhan Benli:** "Ortadoğu'da Su Kullanımının Verimliliğini ve Etkinliğini Artırmak Zorundayız"
- **Arash Azaranfar:** "İran'da Su Kaynakları Yönetimi"
- **Dr. Al-Mossavi:** "Federatif Yönetim Irak'ta Su Kaynakları Yönetimini Zorlaştırabilir"
- **Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürü Prof. Dr. Cumali Kınacı:** "Su Yönetiminde Koordinasyon Eksikliğini Gidermeyi Amaçlıyoruz"

ORSAM'ı ziyaret eden öğrenciler

Ankara, Irak'taki ABD Askeri Kuvvetleri Komutan Yardımcısı ve Irak NATO Eğitim Misiyonu Komutanı Korgeneral Michael D. Barbero, 12 Ekim 2010

18. ORSAM Su Söyleşileri 2012

ORSAM Water Interviews 2012

Ocak 2013

Bu raporda ORSAM Su Araştırmaları Programı uzmanları tarafından 2012 yılında Türkiye ve dünyadan su konusunda uzmanlaşmış akademisyenler, uzmanlar ve yöneticiler ile yapılan söyleşiler yer almaktadır.

- **Ceyda Alpay:** "Black Sea Box Projesi Karadeniz'deki Çevre Sorunlarına Dikkat Çekmede Başarılı Oldu"
- **M. Arif Demirer:** "Türkiye'nin Acı Su Potansiyeli Alternatif Bir Kaynak Olabilir"
- **Jacob Granit:** "Su, Enerji Üretiminde Kısıtlayıcı Olmalıdır"
- **Yrd. Doç. Dr. Aysun Uyar:** "Çevre Sorunu Yalnız Doğa Bilimlerinin Değil Sosyal Bilimlerin de Sorunudur"
- **Anna Bachmann:** "Süleymaniye'de Su Kaynakları ile İlgili Başlıca Sorunlar; Su Kaynaklarının Kalitesi, Miktarı Ve Aynı Zamanda Yönetimidir"
- **Süleyman Kodal Ve Gökşen Çapar :** "Biz Su Konusunda Hem Eğitim Hem de Araştırma Boyutu Olan Bir Enstitü Olmayı Hedefliyoruz."

Hatay, Reyhanlı, Suriyeli Muhaliflerle, 2012

- **Prof. Dr. Hüseyin Gökçekuş:** “KKTC İçme Suyu Temin Projesi Asrın Projesi Olacak”
- **Tesfay Alemseged:** “Mısır, Sudan ve Etiyopya Rönesans Barajına İlişkin Teknik ve Güvenlik Konularında İyi İlişkilere Sahiptir.”
- **ICID Başkan Yardımcısı Dr. Hüseyin Gündoğdu:** “Türkiye ICID ile Birlikte Bir Kez Daha Dünya’da İlk Kez Yapılacak Bir Faaliyete İmza Atacaktır. Bu Sefer Tarımsal Sulama Konusunda Dünya’da İlk Defa Gerçekleştirilecek”

19. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınırtaşan Sular

Transboundary Waters Within The Scope of EU Water Framework Directive

Çiğdem Tuğaç, Mayıs 2013

Bu çalışmada, Su Çerçeve Direktifi’nin oluşum süreci ve temel kavramlarına, Tuna ve Ren nehri örnekleriyle sınırtaşan sular konusunun Direktif içerisinde nasıl ele alındığı, Türkiye’de Direktife uyum çalışmaları ve bu sürecin sınırtaşan su politikalarımıza etkisi ele alınmıştır.

Ankara, Irak Yüksek İslam Konseyi Başkanı Seyyid Ammar El Hekim, 2009